

PRILOG OČUVANJU ETNOGRAFSKOG BLAGA U DALMATINSKOJ ZAGORI

NIKOLA MUSLIM
Ministarstvo rada i socijalne skrbi
HR-10000 Zagreb

UDK 069(497.5)
Stručni članak
Professional paper
Primljeno: 27. 09. 2001.

Etnografski muzej Split na poticaj gosp. Nikole Muslima, autora ovoga priloga, službeno pokreće inicijativu osnivanja etnografske zbirke "na terenu". Koliko će to biti uspješna akcija pokazat će vrijeme i interes kako institucija koje se bave očuvanjem kulturne baštine, tako i ljudi koji žive u Muslimima ili su porijeklom iz Muslima.

Veliki Ivan Meštrović je u eseju o Michelangelu pisao: "Lažu oni koji kažu da su stari Bogovi mrtvi: oni žive u nama, ko' i djedovske kapi što nam pune žile, ne bivstvo, samo oblik promjeniše postajuć žrtvom žrtvi, baš ko i prastare priče, vilenjaci, vještice i vile".

"Ni naše znanje, ni iskustvo, ni fantazija, nisu naše osobne tekovine koje smo stekli u ograničenom vremenu našeg vijeka, nego su nasljeđe".

"Uvijek sam duboko u sebi slušao šapat koji je govorio: Moja siromašna rodna grudo, na čitavom svijetu ti si najveća i najdraža mome srcu. Ta mi je svijest omogućila da izvršim u svom životu nekoliko važnih stvari. Nije važno koliko je daleko sudbina pronijela krhko stablo moga života kroz strane zemlje, njeni korijeni uvijek sišu hranu iz te malene i neplodne grude iz koje su nikli".

Ideja o etnografskom blagu Zagore – seljačkom (seoskom) muzeju Muslimovu u Ogorju

Nikome ne treba posebno dokazivati da je potrebno čuvati i sačuvati stare običaje i njihovu semantiku. Međutim, problem je kako taj osjećaj, ljubav i odanost uvesti u praktičnu ljudsku djelatnost. Kad je ravnatelj Etnografskog muzeja Split mr. Silvio Braica dao neke izjave široj javnosti, ocijenio sam da je riječ o čovjeku širokih vidika. Nakon uspostavljenog kontakta, 13. studenog 2000. godine pošla je ekipa Muzeja na čelu s ravnateljem Braicom u Ogorje, zaselak Muslimi – gornji i donji, pa je time ideja o prikupljanju etnografske građe dobila svoju prvu potvrdu. u kasnijem radu na ideji napisao sam ministru kulture Republike Hrvatske dr. Vujiću slijedeće: "U ideji projekta i u radu na utemeljenju seljačkog muzeja je pored ostalog:

- (1) Potreba da se sačuvaju predmeti radinosti u domaćinstvu, poljodjelstvu, u oblačenju (nošnjama), u graditeljstvu i ostaloj baštini,
- (2) Čuvanje i predaja znanja o nastanku i o stvaranju dobara i predmeta upotrebe,
- (3) Savladavanje kompleksa zaostalosti Zagore, njenog šireg otvaranja u Dalmaciji i radi podizanja interesa za Zagoru,
- (4) Radi jačanja svijesti kod novih generacija o vrijednosti običaja, seljačkog načina života, stvaralaštva i sveukupne narodne baštine.

U pismima ministru Vujiću stoji i ova konstatacija: "Zagora je krajolik u kome nema mjesta za psihološke zavrslame, njena civilizacija je osobita i mjesto je emotivnih uspomena".

Riječ ima Ministarstvo kulture

Ideja o skupljanju građe u Ogorju, u zaseoku Muslim, prenesena je u Ministarstvo kulture. Pored usmenih kontakata, Ministarstvo se je očitovalo i u pismenom obliku. Konkretno, upućen nam je poziv da predložimo program za 2001. godinu. Ravnatelj mr. Braica je u ime Etnografskog muzeja Split uputio Ministarstvu prijedlog programa, a konzervatorski odjel Ministarstva kulture u Splitu na čelu s ravnateljem Joškom Belamarićem utvrđuje podobnost objekata, stare kule Muslimove na tri zboja.

Osobitu pažnju u radu na ovom projektu posvetila je doministrica gđa. mr. Branka Šulc, koja uz kompetenciju ima i izrazitu osjetljivost i ljubav za ovaj projekt. Sličan je i odnos mr. Dinke Alaupović-Gjeldum, savjetnice u Konzervatorskom odjelu u Splitu.

Informacija o Ogorju

Ogorje (Gornje i Donje) je zelena oaza Splitske Zagore, udaljeno od Splita oko 35 km, od Sinja i Drniša oko 10 km. Smješteno na južnim i istočnim padinama i podnožju planine Svilaje, izvan je širih prometnica, pa je sačuvan krajolik i prekrasni vidici. Kad se čovjek za lijepa dana popne na Svilaju (iznad Bogovca) vidi gotovo sve srednjodalmatinske otoke, Kornati mu ostaju kao na dlanu pri zalazu Sunca i to ostaje zauvijek u čovjekovom doživljaju. Ogorje je prostrano, s brojnim zaseocima, poljima i pašnjacima. U Ogorju su možda najbolji pršuti, a naravno i sve drugo što se stvara. Ogorje je gorštačko ali i mediteransko, jer se upravo u Ogorju najzravnije odvaja Mediteran od kontinentalne i planinske Hrvatske. Ogorani (Ogorjani) su tipični ljudi Stare Zagore po čvrstoći, po autohtonoj kulturi življenja i po mentalitetu.

Muslimi u Ogorju ispod Svilaje

Od nekadašnjih više stotina Muslima u nekoliko zaselaka na južnim padinama i u podnožju Svilaje ostao je manji broj starijih. Slobodno je ustvrditi: SVE JE OTIŠLO! Muslima je danas na svim stranama svijeta; u SAD-u, Australiji, Švedskoj, Francuskoj u Zagrebu, a najviše u Splitu. A Muslim je u Ogorju bio trudan, uvijek radom ispunjen. Neki su od Muslima imali žita i stoke, *doce* i *podvornice*, drugi su imali manje zemlje, ali su bili marljivi. Sjećam se kako je Petar (Vavričić) bio umjetnik u rezbarenju drvenih žlica, kudeljia (preslica) i bukara. Stari je Vicko pak radio u Frane najviše, a sad mu unuci dolaze audijem i Mercedesom na vikend u Muslime. Ivica je između donjeg i gornjeg sela pokušao stvoriti svojevrsni mali motel, a Trukan u Muslima stoluje u zasluženoj mirovini, stečenoj u solinskim i splitskim poduzećima. Eto, to bi bila mala crtica o Muslimima u Ogorju. U asocijaciji na J. Pupačića (Bepu)

"Gledam i ja sa Svilaje more
pa se čini da se k meni penje
A nevista ditelinu nosi
Što je čaća u Bogovcu kosi"

Na kraju i za kraj evo i jedne ozbiljne ocjene za stanje sela i grada. F Šovagović u knjizi "Glumčevi zapisi" kaže: "Nikli su novi rajoni, gotovo regije na Savi, na Volovčici, Zapruđu, Voltinu. Novi stanovi kojima ne niječem svjetski standard. Međutim, samo stanovi, jer je sve ostalo bio ekstrakt. Od čovjeka koji se u njih doselio do toga stana nije stan, sve ono što je trebalo da stan učini stanom i čovjeka čovjekom prepušteno je stihiji. Gdje su čitaonice, gdje su klubovi, gdje dvorane za film, za moju kazališnu riječ, gdje je stan uz stan kulturni, škola i hram duha.

Ružna su to gradska sela, sablasnim ulicama, bezlična i nehumana, s isušanim seoskim gaćama i dušom, a riječ je zapravo o "samo" tristo-četristo tisuća stanovnika".

A SUPPLEMENT TO THE PRESERVATION OF ETHNOGRAPHIC RICHES
OF INLAND DALMATIA
(Summary)

On Mr. Muslim's initiative, the Ethnographic Museum of Split has formally initiated the establishment of an ethnographic collection "in the field". Time will show the project's outcome, which largely depends on the participation of institutions dealing with preservation of cultural heritage and the people who live or come from the hamlet of Muslimi.

